

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Liber quartus: De reliquis animi perturbationibus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

in ali, id non naturale esse, sed voluntario iudicio, & opinionis errore contractum. tractatum est autem a nobis id genus ægritudinis, quod unum est omnium maximum, ut, eo sublato, reliquorum remedia ne magnopere querenda arbitremur. Sunt enim certa, quæ de paupertate, certa, quæ de vita inhonorata, & in gloria dici soleant, separatim certæ scholæ sunt de exilio, de interitu patriæ, de seruitute, de debilitate, de cæcitate, & de omni casu: in quo nomen poni solet calamitatis. hæc Græci in singulas scholas, & in singulos libros dispartunt. *opus enim quatuor*: 3 quamquam plenæ disputationes delectationis sunt, & tamen, ut medici toto corpore curando, minima octavi parti, si condoluit, medentur: sic philosophia, cum universam ægritudinem sustulit, tamen, si quis error aliunde exstitit, si paupertas in modum, si ignominia pupugit, si quid tenebratum obsudit exilium, aut eorum, quæ modo dixi, si quid exstitit: & si singularum rerum sunt propria consolationes: de quibus audies tu quidem, cum voles: sed ad eundem fontem revertendum est. *ægritudinem omnem procul abesse à sapiente*, quod inanis sit, quod frustra suscipiatur, quod non natura exortiaur, sed iudicio, sed opinione, sed quadam invitatione ad dolendum, cum id decreverimus ita fieri oportere. hoc detractio, quod totum

est voluntarium, ægritudo erit sublata illa mœrens: morlus tamen, & contractu nunc quædam animi relinquentur hanc dicant sanè naturalem, dum ægritudinis nomen ablit, grave, tætrum, fæditum: quod cum sapientia esse, atque, ut ita dicam, habitare nullo modo possit. Atqui sitpes sunt ægritudinis, quàm multa, quàm amara! 4 quæ, ipso trunco everso, omnes eligendæ sunt, & si necesse erit, singulis disputationibus, superest enim nobis hoc, cuiusmodi est orium. Sed ratio una omnium est ægritudinum, plura nomina, nam & invidere, ægritudinis est, & amulari, & obtriscere, & misereri, angere, lugere, necerere, ærumna effici, lamentari, sollicitari, dolere, in molesta esse amictari, desperare. hæc omnia definiunt Stoicis: eaque verba, quæ dixi, singularum rerum sunt, non, ut videntur, easdem res significant, sed aliquid differunt: quod alio loco fortasse tractabimus hæc sunt: ita fibra stirpium, quas in iudicio dixi, persequendæ, & omnes eligendæ, ne ulla unquam possit existere magnum opus, & difficile, quis negat? *quid autem pro aularum, non idem viduum?* sed tamen id effecturam philosophia proficitur, nos modò curationem ejus recipiamus. Verum quidem hæc hæc, cetera, quotiescumque voletis, & hoc loco, & aliis, parata vobis erunt.

1. Separatim certæ scholæ sunt. Ejecti illud autem, Palli quinque ac Fabr. jubentibus.

2. In quo nomen ponit solet calamitatis. Pal. quart. dicit, quæ impert.

3. Quamquam plenæ disputationes delectationis sunt. Melo: certissima Turnebi emendatio ne cum Lambino paræ: sive alius flare, quæm dubius aliorum concretionibus & ætationibus *συνολογία* vulgò editur: 2 quamquam plenæ disputationes sunt, delectationis: unde P. Manue quamquam plenæ disputationes sunt, delectationis. Palæ: quart. plenæ disputationes delectationis sunt. Variæ. in solentur ab omni bus diverter: quamquam plenæ disputationes, delectationis summa: tantum. quæ utinam

lectio pluribus se tueretur testibus.

4. Quæ ipsa trunco everso, omnes eligenda sunt. Quid debitemus de hac scripturâ, cum illam vind. cent. & resh. beant opprim. duo Palli, cert. quart. Pith. Fabr. nec abluat quæ in quo, *ibid.* neque Variæ. in quo eligenda. vulgò *elid. ada.* plura d. x. in Crepondis quod quod pag. lo possit ter Pal. pætherioses quoque legant: hæc sunt ita fibra stirpium, quas in iudicio dixi persequenda, & omnes eligenda. sic Fabr. Pith. dicitur hæc, non hæc, habent Pall. secund. cert. quart. nam quint. h. e. Variæ. unde conject. hæc. Addit denique Gullelmus, *el. ger. stirpes, est veritate*, nam leges *stirpes*, unde legimus, quod vellatur.

M. TULLII CICERONIS

TVSCVLANARVM QVÆSTIONVM,

A D

M. B R V T V M.

-LIBER QVARTVS.

DE RELIQUIS ANIMI PERTVRBATIONIBVS.

UM multis locis nostrorum hominum ingenia, virtutesque Brute, soleo mirari, tum maxime his in studiis, quæ, serò admodum expetita, in hanc civitatem à Græcia transfulerunt. nam cum à primo urbis ortu, regis institutus, partim etiam legibus, auspiciis, caremoniarum comitiis, provocaciones, patrum consilium, equitum, pediturumque descriptio, tota res militaris, divinitus esset constituta; tum progressio admirabilis, incredibilisque cursus ad omnium excellentiam factus est, dominata regio rep. liberata. nec verò hic locus est, ut de moribus, institutisque majorum, & disciplina, ac temperatione civitatis loquamur, aliis hæc locis satis accurate à nobis dicta sunt, maximeque in iis sex libris, 2. quos de rep. scripsimus. hoc autem loco

consideranti in hi studia doctrinæ, multa sanè occurrunt, 2. cur ea quoque arcessita aliunde, neque solum experita, sed etiam conservata, & culta videantur. erat enim illis pœnè in conspectu, præstantis sapientia, & nobilitate Pythagoras, qui fuit in Italia temporibus isdem, quibus L. Brutus patriam liberavit, præclarus auctor nobilitatis. Pythagoræ autem doctrina eorum longe, lateque, fuerit, permanavisse mihi videtur in hanc civitatem: idque cum conjectura probabile est, tum quibusdam etiam vestigiis indicatur. quis enim est, qui putet, cum floret in Italia Græcia potentissimi, & maximis urbibus, ea, quæ magna dicta est, in hisce primùm ipsius Pythagoræ, deinde postea Pythagoreorum tantum nomen esset, nostrorum hominum ad eorum doctissimas voces, auris clausas fuisse? quin etiam arbitror, propter Pythagoreorum ad-

1. Quid de Rep. scripsimus. Melius simplici verbo Victor. Pal. secund. cert. quart. quint. Fabr. Pith. Variæ. quàm vulgò *scripsimus*.

2. Cur ea quoque arcessita aliunde. Protenimus hoc ex Lambini & Pal. cert. Pith. vet. cod. Variæ. auctoritate, vulgatarum edd. *acc.*

missionem, Namam quoque regem, Pythagoreum à post-
 ribus existimatum. 1 nam cum Pythagoræ disciplinam,
 & instituta cognosceret, regis ejus æquitatem,
 & sapientiam à majoribus suis accepissent, atates autem &
 tempora ignorarent, propter vetustatem, eum, qui sapien-
 tia excelleret, Pythagoræ auditorem fuisse crederunt. Et
 de conjectura quidem hæcenus, vestigia autem Pythago-
 reorum quamquam multa colligi possunt, paucis tamen
 utemur, quoniam non id agitur hoc tempore. nam cum
 carminibus soliti illi esse dicantur, & præcepta quadam
 occultius tradere, & mentes suæ à cogitationum intentione,
 cantu, fideibusque ad tranquillitatem traducere, gravissimus au-
 ctor in Originibus dixit Cato, morem apud majores hunc
 epularum fuisse, ut deinceps qui accubarent, canerent ad
 tibiam clarorum virorum laudes, atque virtutes, ex quo
 piscipicum est, & 2 cantus tum fuisse rescriptos vocum
 sonis, & carmina. quamquam id quidem etiam xxi. tabu-
 læ declarant, condijam tum solitum esse carmen: quod ne
 liceret fieri ad alterius injuriam, 3 lege sanxerunt. nec
 verò illud non eruditorum temporum argumentum est,
 quod & deorum pulvinariibus, & epulis magistratum,
 fides præcipuum: quod proprium ejus fuit, de quo loquor,
 disciplinæ nisi quidem etiam Appii Cæci carmen, quod
 valde Panætius laudat epistola quadam, quæ est ad Q. Tu-
 beronem. Pythagoreorum videtur, 4 multa etiam sunt in
 nostris institutis ducta ab illis, 5 quæ præterea, nec, quæ
 peperisse ipsi putantur, aliunde didicisse videntur. Sed, ut ad
 propolium redeat oratio: quam brevi tempore, quot, &
 quanti poetæ, qui autem oratores existiterunt: facile ut
 appareat, nostros omnia consequi potuisse, simul ne velle cepissent,
 sed de ceteris studiis alio loco & dicemus, si usus fuerit, &
 sæpe diximus. Sapientia studium vetus id quidem in no-
 stris: sed tamen, ante Lælii ætatem, & Scipionis, non re-
 perio, quos appellare possim nominari. quibus adole-
 scentibus Stoicum Diogenem & Academicum Carneadem
 video ad lenatum ab Atheniensibus missos esse legatos,
 qui cum reip. nullam umquam partem attingissent, effectus
 eorum alter Cyreneus, alter Babylonius, nunquam pro-
 fectò scholis essent excitati, neque ad illud munus electi,
 nisi in quibusdam principibus, temporibus illis, fuissent
 studia doctrinæ, qui eum cetera litteris mandarent, alii
 jus civile. alii orationes suæ, alti monumenta majorum:
 hanc amplissimum omnium artium bene vivendi disciplinam vita
 magis, quam litteris persecuti sunt. Itaque illius veræ, ele-
 gantisque philosophiæ, quæ ducta à Socrate in Peripateti-
 cis adhuc permansit, & idem alio modo dicentibus Stoi-
 cis cum Academici eorum controversias disceptarent, nul-
 la ferè sunt, aut pauca admodum Latina monumenta, sive
 propter magnitudinem rerum, 6 occupationemque ho-
 minum, sive etiam, quòd imperitis ea probari posse non
 bitabantur, 7 cum interim, illis silentibus C. Amasinius
 existit dicens: cujus libris editis, commota multitudo
 contulit sed ad eandem potissimum disciplinam, sive quòd

erat cognitu perfacilis, sive quòd invitabatur illecebris
 blandis voluptatis, sive etiam, quia nihil prolatum erat
 melius: illud, quod erat, tenebant, post Amasinium autem
 multi ejusdem æmuli rationis multa cum scripserunt,
 Italiam totam occupaverunt: quodque maximum argu-
 mentum est, non dici illa subtiliter, quòd etiam facile
 ediscantur, & ab indoctis probentur, id illi firmamentum
 esse disciplinæ putant. Sed defendat quidem quod quis-
 que sentit: sicut enim judicium libera: nos institutum tenebi-
 mus, nullisque unius disciplinæ legibus adstricti, quibus in
 philosophis necessario pareamus, quid sit in quaere ma-
 xime probabile, semper requiremus, quod cum sæpe alias, tum
 nuper in Tusculano studiosè egimus. Itaque expositis
 tridui disputationibus, quartus dies hoc libro concludi-
 tur. ut enim in inferiorem ambulationem descendimus,
 quod feceramus idem superioribus diebus, 9 acta res est
 sic. M. Dicit, si quis vult, 10 qua de re disputati velit. A.
 Non mihi videtur omnium perturbatione posse sapiens
 vacare. M. Agitudine quidem hæcena disputatione vi-
 debatur: 11 nisi forte temporis causa assentire. A. Miru-
 me verò nam mihi egregie probata est oratio tua. M. Non
 igitur existimas cadere in sapientem ægitudine? A. Pro-
 fus non arbitròr. M. Atqui, si ista perturbare animum sa-
 pientis non potest, nulla poterit. Quid enim? metusne con-
 turbet? At earum rerum est abiectionis metus, quarum
 præsentium est ægitudine, sublata igitur ægitudine sublato est
 metus: restant duæ perturbationes, lætitia gestiens, & libi-
 do: quæ si non cadent in sapientem, semper mens erit
 tranquilla sapientis. A. Sic profus intelligo. M. Utrum igitur
 maius? statim nos vela facere an quasi è portu egre-
 dientis paululum remigare? A. Quidnam est istuc? non eo-
 nim intelligo. M. Quia Chrysippus & Stoici, cum de ani-
 mi perturbationibus disputant, magnam partem in his
 partiendis, & definiendis occupati sunt: illa eorum pe-
 exigua oratio est, qua medeantur animis, nec eos turbu-
 lentos esse patiantur. Peripatetici autem ad placandos
 multa afferunt: spinas partiendi, & definiendi prætermi-
 tunt, quarebam igitur, utrum panderem vela orationis sta-
 tim, an eam ante paululum dialecticorum remis propel-
 lerem. A. Isto modo verò. erit enim hoc totum, quod quæ-
 ro, ex utroque perfectius. M. Est id quidem rectius: sed post
 requires, si quid fuerit obscurius. A. Faciam equidem, tu
 tamen, ut soles, dices ista ipsa obscura planius, quam di-
 cantur à Grecis. M. Enitè equidem: sed intentio est animus,
 ne omnia dilabantur, sicutum aliquid effugerit. Quoniam, quæ
 Græci *ἠὲν* vocant, nobis perturbationes appellari magis
 placet, quam morbos: in his explicandis veterem illam
 equidem Pythagoræ primùm, deinde Platonis descriptio-
 nem sequar: qui animum in duas partes dividunt: alteram
 rationis participem faciunt, alteram expertem. in partici-
 pe rationis ponunt tranquillitatem, id est placidam, quie-
 tamque constantiam: in illa altera motus turbidosum iræ,
 tum cupiditatis contrarios, inimicosque rationi. Sit igitur
 Dddd 4 hic

1. Non cum Pythagoræ disciplinam & instituta. Tres Pall. Vatican.
 instituta. quart. disciplina & instituta. quæ in disciplina consistit.
 Melius omnino constituta, quia sancta & fœderata.
 2. Quæ res fuisse rescriptas. Si comes nostri in Pall. Fab. Gembl.
 Viè ed. in Var. quoque rescripta.
 3. Legi sanxerunt. Redux. hoc ex Victorii editione, Pall. quarto,
 quinto Vatican. tamen in altero in injuriam legem sanxerunt vulgo, leges
 sanxerunt.
 4. Multa etiam sunt in nostris. Hoc modo procedant verba ex edit.
 Viè quinquè Pall. Fabr. P. h. all. h. multa sunt etiam.
 5. Quæ præterea, nec, quæ peperisse ipsi putantur, aliunde didicisse viden-
 tur. Variè agitur locus in scriptis libris: quas turbellat proponere
 ex quo operæ est: Pala. prim. nec quæ peperisse ipsi putant. certi ne
 quæ peperisse ipsi. iterum pr. nec quæ aliunde didicisse videntur omnia cer-
 ta quæ peperisse ipsi putantur, acutè: modo legamus putantur, quæ nec nec
 peperisse ipsi putantur aliunde didicisse videntur.
 6. Occupationemque hinc nunc. Ita vet. cod. Ita Pal. quart. Ita Lamb.
 elegantius vulgo. nunc.

7. Cum in oratione C. Amasinius existit dicens. Lambinos Amasinius &
 ita est in Pall. tert. quart. in Pal. tamen quinto, & Vaticano est, Ami-
 sinus, vulgo Amasinius. certe dum dicitur præ se ferunt quinquè Pall.
 Fabr. Pith. unde conjecturâ non absurdâ Golielm. Piræi Gembl.
 dicitur.
 8. Sed defendat quid quæque sentit. Tentator hoc ex Victorii edit.
 Pall. loc. cit. t. quæ in Var. c. Fabr. Pith. vulgo: sed defendat quid quæ
 quæque. Palæ quart. si defendat vult quæque quæ sentit.
 9. Atque res est sic. Non temerari um est sic collocari in editione Vi-
 ctorii. Pall. pr. m. quart. al. h. sic alia res est.
 10. Quæ de re disputari velit. Consensus omnium codicum hanc se-
 ctionem præteream: hinc cogit, nempe Pall. quatuor, Fabr. Pith. Vatic.
 ed. de qua re disputari. Pal. quint. dicitur quæ vult de q. a disputari ve-
 lit liquidè or illa.
 11. Nisi forte temporis causa assentire. Viè Lamb. temporis causa
 assentire causa: sed nunc, in P. l. quæ nro. & vulgo dicit: pro quo Pall.
 prim. quart. Toffan. Gembl. Pith. vult unde Golielm. Piræi, ex conjectu-
 ra, non vi: quod existit in Vaticano: non omnino absone.
 1. Piræi

hic fons. Utamur tamen, in his perturbationibus describendis, Stoicorum definitionibus, & partitionibus: qui mihi videntur in hac quaestione versari acutissimè. Est igitur Zenonis hæc definitio, ut *perturbatio sit, quod natura illi dicit, adversa à recta ratione, contra naturam, animi commotio*. quidam brevius, I *PERTURBATIONEM*, esse appetitum vehementiorem: sed vehementiorem eum volunt esse, qui longius discesserit à naturæ constantia partem autem perturbationum volunt ex duobus opinatis bonis nasci. & ex duobus opinatis malis: ita esse quatuor: ex bonis 1. *LIBIDINEM* & *LÆTITIAM*: ut sit lætitia, presentium bonorum: libido futurorum: ex malis *METUM*, & *ÆGRITUDINEM* nasci censent: metum, futuris: ægritudinem, presentibus, quæ enim venientia metuuntur, eadem efficiunt ægritudinem instantia. *LÆTITIA* autem, & *LIBIDO* in bonorum opinione versantur, cum 3. *LIBIDO* ad id, quod videtur bonum, injecta & inflammata rapiatur *LÆTITIA*, ut adepta iam aliquid concupitum, effertur, & gestat. *natura enim omnes ea, quæ bona videntur, sequuntur, sequunturque contraria*. Quamobrem simul objecta species cupiditiam est, quod bonum videtur, ad id adipiscendum impellit ipsa natura id cum constantem, prudenterque sit, eujusmodi appetitionem Stoici βούλησιν appellant, nos appellamus *VOLUNTATEM*. eam illi putant in solo esse sapiente, quam sic definiunt: *VOLUNTAS* est, quæ quid cum ratione desiderat, quæ autem ratione adversa, incitata est vehementius, ea libido est, vel cupiditas effrenata: quæ in omnibus stultis invenitur. itemque hæc incitata movetur, ut in bono simul aliquo, dupliciter id contigit. nam cum ratione animus movetur placidè, atque constantem, tum illud *GAUDIVM* dicitur, eam autem inaniter, & effuse animus exultat, tum illa *LÆTITIA* gressiens, vel nimia dici potest: quam ita definiunt, sine ratione, animi elationem. *quoniamque ut bona natura appetimus, sic à mali natura declinamus*: quæ declinatio si cum ratione fiet, *CAUTIO* appellatur, eaque intelligatur in solo esse sapiente: quæ autem sine ratione, & cum exanimatione humili, atque fracta, nominetur *METUS*. est igitur *METVS* ratione adversa cautio, presentis autem mali, sapientis affectio, nulla est. & stulti autem ægritudo est ea, quæ afficiuntur in malis opinatis, animosque demittunt, & contrahunt, rationi non obtemperantes. itaque hæc prima definitio est, ut ægritudo sit animi, adversante ratione contractio. sic quatuor perturbationes sunt, tres constantia, quoniam ægritudini nulla constantia opponitur. Sed omnes perturbationes iudicio censent fieri, & opinione. Itaque eas definiunt presens, ut intelligatur non modo quam vitio: sed etiam quam in nostra sint potestate. *ESY* igitur *ÆGRITVDINO*, opinio recens mali presentis, in quo demitti, contrahique animo rectum esse videatur. *LÆTITIA* opinio recens boni presentis, in quo effertur rectum esse videatur. *METVS*, opinio impendentis mali, quod intolerabile esse videatur. *LIBIDO*, opinio venturi boni, quod si ex usu jam presens esse, atque adesse, sed quæ iudicia, quasque opiniones perturbationum esse dixi, non in eis perturba-

tionem solam positas esse dicunt, verum illa etiam, quæ efficiuntur perturbationibus, ut ægritudo quasi morsum aliquem doloris efficiat, metus, recessum quendam animi, & fugam, lætitia profusam hilaritatem, libido effrenatam appetentiam, 7 opinionem autem, quam in omnibus definitionibus superiores inclusimus, volunt esse imbecillam assensionem. Sed singulis perturbationibus partem ejusdem generis plures subiciuntur: ut ægritudini, invidentia, (verendum est enim, decendi causa, verbo minus usitato: quoniam invidia non in eo, qui invidet, solum dicitur, sed etiam in eo, cui invidetur) emulatio, obtrectatio, misericordia, angor, luctus, aceror, ærumna, dolor, lamentatio, sollicitudo, molestia, afflictatio, desperatio, & si quæ sunt de genere eodem, sub metum autem subjecta sunt pigritia, pudor, terror, timor, pavor, exanimatio, conturbatio, formido, & Voluptati malevolentia lætans malo alieno, delectatio iocundatio, & similia. Libidini, ira, excandescentia, odium, inimicitia, discordia, indignitas, desiderium, & cetera ejusmodi. hæc autem definiunt hoc modo. *INVIDENTIAM* esse dicunt ægritudinem susceptam propter alterius res secundas, quæ nihil noceant invidenti, nam si quis doleat ejus rebus secundas, à quo ipse lædatur, non rectè dicitur invidere: 10 ut, si Hectori Agamemnon qui autem, cui alterius commoda nihil noceant, tamen eum doleat his frui, is invidet prociò. *EMULATIO* autem dupliciter illa quidem dicitur, ut & in laude, & in vitio nomen hoc sit, nam & imitatio virtutis, emulatio dicitur: sed ea nihil hoc loco utitur: est enim laudis: & est emulatio ægritudo, si eo, quod concupierit, alius potiar, ipse careat. *OBTRECTATIO* autem est ea, quam intelligi zelotypiam volo, ægritudo ex eo, quod alter quocumque potiar eo, quod ipse concupierit. *MISERICORDIA* est ægritudo ex misericordia alterius, injuria laborantis, nemo enim patricia, aut proditoris supplicio misericordia commovetur. *ANGOR*, est ægritudo premens. *LVCTVS* ægritudo ex ejus, qui carus fuerit, interitum. *BO MORROR*, ægritudo flebilis. *ÆRVMNA*, ægritudo laboriosa. *DOLOR*, ægritudo crucians. *LAMENTATIO*, ægritudo cum ejulatu. *SOLLICITVDIO*, ægritudo cum cogitatione. *MOLESTIA*, ægritudo permanens. *AFFLICTATIO*, ægritudo cum vexatione corporis. *DESPERATIO*, ægritudo sine ulla rerum expectatione meliorum. *Quæ autem subjecta sunt sub metu, ea sic definiunt: PIGRITIAM*, metum consequentis laboris. *TERROREM*, metum concutientem, ex quo fit, ut pudorem rubor, terrorem pallor, & tremor, & dentium crepitans consequatur: *TIMOREM*, metum mali appropinquantis: *PAVOREM*, metum mentem loco moventem, ex quo illud Ennius,

Tum pavor sapientiam omnem mihi ex animo expulserat:

EXANIMATIONEM, metum subsequenter, & quasi comitem pavoris: 11 *CONTRIBUTIONEM*, metum excutientem cogitata. *FORMIDINEM*, metum permanentem. Voluptatis autem partes hoc modo describunt, ut malevolentia, sit voluptas ex malo alterius sine emolumento suo: *DELECTATIO*,

1. Perturbationem esse appetitum vehementiorem: sed vehementiorem.] Ut est in Pall. quinquè Fabr. Vat. Gryphii libro: editu Victorius, rejecto ante sed, verbo dicitur.

2. Eam efficiunt ægritudinem venientia. Germanissima lectio hæc est omnibus apicibus exhibita à Vaticano, ceterum est in Pall. tert. quart. Fabr. Pith. afficiunt ægritudinem: unde de conjectura annotat quocumque nostram seu. Vatic. lectionem, Gulielmii, vulgo putidius, efficiunt ægritudinem.

3. LIBIDO ad id, quod videtur, bonum injecta & inflammata.] Egregia emendatio Pall. tert. quart. quinq. Fabr. Pith. Vatic. injecta. Gulielmii, quia sic in duobus Gallicanis libris repererat, augurabatur inverte, sed nihil est injecti ad aliq. rectum est, de imperiosa cupiditate, quæ se altero quasi in hostem inject. vulgo, illud ex glossis.

4. Quoniamque ut bona natura.] Revocavi hoc ex editione Vici. Pall. primo quarto, quinto, Vatic. in editis: quoniamque bona natura.

5. Est igitur METVS ratione adversa cautio.] Ita primò edidit Lamb. & ita legendam ex Pal. secund. ut supra paullo: quæ autem ratio ad-versa incitata est vehementius. alioquin Pall. prim. tert. quart. Pith. Vatic. ratione adversa. edit. ratio adversa.

6. Stulti autem ægritudo sit.] Pall. quinquè Vat. stulti autem.

7. Opinatem autem quam in omni.] Introdoxi, quod existabat in vercod. Gryphii libro, Pall. omnibus: Fabr. Gembl. Pith. alias opinionem.

8. Voluptati malevolentia.] Nescio quid velint Pal. quart. Vat. voluptate malevol.

9. Et cetera ejusmodi.] Vat. simedi: sicut ceteri modis pro ejujmodi.

10. Ut si Hectori Agamemnon.] Ut supra Titano: & ita duo optimi Libri Pal. quart. Pith.

11. CONTRIBUTIONEM metum excutientem cogitata.] Fabr. excutientem. non invenio quomodo huc quadret.

bonis rebus, quod alii ad alia bona sunt aptiores, facilitas nominetur, in malis proclivitas, ut significet lapsionem: in neutris habeat superius nomen. Quomodo autem in corpore est morbus, est agrotatio & vitium; sic in animo. Morbum appellant totius corporis corruptionem: Agrotationem morbum cum imbecillitate: vitium, cum partes corporis inter se dissident, ex quo praevitas membrorum, distortio deformitas, itaque illa duo, morbus, & agrotatio, ex totius validitudinis corporis conquassatione, & perturbatione gignuntur: vitium autem, integra validudine, ipsum ex se cernitur, sed in animo tantummodo cogitatione possumus morbum ab agrotatione sejungere, vitiositas autem, est habitus, aut affectio in tota vita inconsistans, & a se ipsa dissidentis. ita fit, ut in altera corruptione opinionum morbus efficiatur, & agrotatio, in altera inconsistentia, & repugnantia. non enim omnes virtutes partes habet dissentientes, ut eorum, qui non longe a sapientia ab sunt, & affectio est illa quidem discrepans sibi ipsa, dum est insipientis, sed non distorta, nec prava, morbi autem, & agrotationes, partes sunt vitiositatis: sed perturbationes, sunt ejusdem partes, quaestio est, vitia enim, affectiones sunt manentes: perturbationes autem, moventes, ut non possint affectionum manentium partes esse. atque ut in malis accingit animi naturam corporis similitudo, sic in bonis. sunt enim in corpore praecipua, pulchritudo, vires, validudo, firmitas, velocitas: & sunt item in animo. Enim corporis temperatio, cum ea congruunt inter se, & quibus constat: sanitas sic animi dicitur, cum ejus judicia, opinionesque concordant, eaque animi est virtus: quam alii ipsam temperantiam dicunt esse, alii obtemperantem temperantiae praeceptis: & eam subsequentem, nec habentem ullam speciem suam: sed sive hoc, sive illud sit, in solo esse sapiente. Est autem quaedam animi sanitas, quae in insipientem etiam cadat: cum curatione medicorum conturbatio mentis aufertur. Et, ut corporis est quaedam apta figura membrorum, cum coloris quadam suavitate: eaque dicitur pulchritudo: sic in animo, opinionum, judiciorumque aequalitas, & constantia, cum firmitate quadam, & stabilitate virtutem subsequens, aut virtutis vim ipsam continens, pulchritudo vocatur. Itemque viribus corporis, & nervis, & efficacitati similes similibus verbis, animi vires nominantur. Velocitas autem corporis, celeritas appellatur: quae eadem ingenii etiam laus habetur: propter animi mutatum sermone brevi tempore percussorem. Illud, animorum corporumque dissimile, quod animi valentes, morbo tentari non possunt, corpora possunt, sed corporum offensiones sine culpa accidere possunt, animorum non item. Quorum omnes morbi, & perturbationes ex aspernatione rationis evincunt: itaque in hominibus solum existunt. nam bestiae simile quiddam faciunt, sed in perturbationes non incidunt. Inter acutos autem, & inter hebetes inter est, quod ingeniosi, ut ex Corinthio in arginem, sic illi in morbum & incidunt tardius, & recitantur celerius: he-

betes non item. Nec vero in omnem morbum, ac perturbationem animi ingeniosi cadit, non enim multa efferata, & immania: quaedam autem humanitatis quoque habent primam speciem, ut misericordia, aegritudo, metus. & agrotationes autem, morbi quoque animorum, difficilius evelli possunt, quam in summa illa vitia, quae virtutibus sunt contraria. morbis enim manentibus, vitia sublata esse non possunt, quia non tam celeriter sanantur, quam illa tolluntur. Habes ea, quae de perturbationibus enucleate disputant Stoici, quae logica appellant, quae differunt subtilius, ex quibus quoniam tanquam e scrupulosis coribus enavigavit oratio, reliquae disputationis cursum tenentur: modo satis illa dilucide dixerimus pro rerum obcuritate. A. Probus satis: sed si qua diligentius erunt cognoscenda, quaremus alias: nunc vela, quae modo diebas, expectamus, & cursum. M. Quando & illis locus de virtute diximus, & saepe dicendum erit (pleuraque enim quaestiones, quae ad vitam more quoque pertinent, a virtutis fonte ducuntur) quando igitur virtus, est affectio animi constantis, conveniensque, laudabilis efficiens eos, in quibus est, & ipsa per se, sua sponte, separata aiam utilitate, laudabilis: ex ea proficiuntur honeste voluntates, sententiae, actiones, omni quae recta ratio: quamvis ipsa virtus brevissime recta ratio dici potest. hujus igitur virtutis contraria est vitiositas, sic enim malo, quam malitiam appellare, quam Graeci κακίαν appellant, nam inialitia, eorum quaedam vitii nomen est: vitiositas, omnium, ex qua cogitantur perturbationes, quae sunt, ut paulo ante diximus, turbidi animorum, concitataeque motus, averti a ratione, & inimicissimi mentis, vitaeque tranquillae. important enim aegritudines anxios, atque acerbos, animoque affligunt, & debilitant metu, idem inflammant & perpetitione nimia: quam tum cupiditatem, tum libidinem dicimus, impotentiam quaedam animi, a temperantia, & moderatione plurimum dissidentem. & quae si quando adepta est, quod est fuerit concupitum, & tum fert alacritatem, ut nihil esse constet, quod agat: ut ille, qui voracitatem animi nimiam, summum esse errorem arbitratur eorum igitur malorum in una virtute posita sanatio est. Quid autem est non miseriam solum, foedus etiam, & deformis, quam aegritudine quis afflitus, & debilitatus, jacens? cui miseriam proximis est is, qui appropinquans aliquid malum metuit, exanimatusque pender animi, quam vim mali significantes poetae impendere apud inferos (axum Tantalos sciunt, ob scelera, animique impotentiam, & superbiloquentiam, ea communis poena multatur est. omnibus enim, quorum mens abhorret a ratione, si semper aliquis talis terror impendat, atque ut haec habitus mentis perturbationes sunt, aegritudinem dico, & metum: sic hilariores illae cupiditas, avidae semper aliquid experens, & inanis alacritas, id est, latratiens, non mollium & liberum abementia, ex quo intelligitur, qualis ille sit, quem tum moderatum, alius modestum, temperantem, alias constantem, continentemque dicimus, non-

1. Quaedam autem in corpore est morbus, est agrotatio & vitium. Ut Lamb. edidit conspicio in Pall. omnibus, nisi quod pro poster. ore est Pal. pr. & cert. at. & Var. Vulg. quomodo autem in corpore morbus, agrotatio & vitium.
 2. Affectio est illa quidem sibi ipsa, sibi permotiva, ut a se ex ed. Vict. Pall. quaeque Fab. ac Vat.
 3. Sicut item animi. Enim certus est temp. Malus locum, ut prolat in Pall. sic. certe quare Var. edere: quae crepitas aliorum micaciones in refingendo & integ. ando a tendere. Vict. edidit: sunt item in animo corpori temperantem: quom est Lamb. & ut utiparum est temperantia, ex lovis ob equentissimos, quos non nominat. libris. Pall. tamen quom ut xvo, ut videtur, multo est est enim ex parte. alias, sunt item in animo Corporis.
 4. Et eam sibi sequentem, Ties Pall. Fab. etiam.
 5. Est sibi ipsa qualem animi facit, quae in sapientem etiam cadit, quom curatone med. ex. non consuebat in mente asperna. Securus in Vict. & Turn. Pall. quom cum reliqu. feret om. misserent tale quom dicitur coratone & perturbatione med. ex. non consuebat in mente asper. unde Lamb. exaratae med. e. & m. & per. garentia. in Vat. super voce pe. in. habitus, repositum est. guber-

natione, de quo amplandum cenico. in Fab. cod. cum curatione & praerantione, cut. si tamen quid est, longe praerito Var.
 6. Propter animi molliorem sermone brevi tempore pectus sententiam. Pall. pr. certe quart. quom prope sententiam.
 7. Inter acutos & inter hebetes inter est. Sic en. d. d. V. & parim. ex omnibus mis. quom illud hoc excantur, ceterum, bis inter repetunt. Fab. Pall. quom. Vat.
 8. Quae si quando adepta est. id. Pal. pr. etiam parit. ut d. loc. eadem potest. erit id. curtur & Fab. Vat. si quando ea temperantia: id quod qua. & ed. deperant. id quom adparitur d.
 9. Tum se alicuius tatem. Fab. assert. ceterum pall. loc. quart. Vat. iam fert alacritate, ut. & c. quae agat. Lamb. ut est in Gryph. lib. cum in ferret alacritate.
 10. Debit tamen jacens. Inossis sic scripti, auctoritate vet. cod. Lamb. pall. loc. tert. quart. Vat. vulg. debilitatus jacens.
 11. Semper aliquid talis terror impendat. Sic en. d. d. Vict. securus Lamb. nec longe abeunt vet. cod. Pall. quart. Vat. Semper aliquid talis terror impendat. ut hac. Pal. quint. semper aliquid talis debet, ut sic. utque ut hac.

nonnumquam hæc eadem vocabula ad frugalitatis nomen, tanquam ad caput, referre volumus. quod nisi eo nomine virtutes continerentur, si nunc quam illud ita peruligatum esset, ut jam proverbium locum obtineret, NOMINEM FRUGI OMNIA RECTA FACERET. quod idem cum Stoici de sapiente dicunt, nimis admirabiliter, nimisque magnifice dicere videntur. Ergo, quisquis est, qui moderatione, & constantia quietus animo est, libique ipse placatus, ut nec a se fecit molestus, nec frangatur timore, nec sitienter quid expectans ardeat desiderio, nec a lacrimate futuri gemitus inquietat, ut EST SAPIENS quem quæritur, is est beatus: cui nihil humanarum rerum aut intolerabile ad demittendum inimum, aut nimis irabile ad effereendum videri potest. quid enim videatur ei magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis, totiusque mundi nota sit magnitudo? nam quid aut in studiis humanis, aut in tam exigua brevitate vitæ magnum sapienti videri potest, qui semper animo hæc excubat. ut ei nihil improvium accedere possit, nihil inopinatum, nihil omnino novum? atque ideò ita ærem in omnibus partibus ætem intendit, ut semper videat sedem sibi, ac locum sine molestia, atque angore vivendi, ut quæcumque casum fortuna invenerit, hunc apte & quiete ferat. quod qui facit, non ægritudine solum vacabit, sed etiam perturbatoribus reliquis omnibus. his autem vacuus animus, perfecte atque absolute beatus efficitur. idemque concitatus, & abtractus ab integritate, certaque ratione, non constantiam solum amittit, verum etiam sanitatem. quocirca mollis, & enervata putanda est Peripateticorum ratio, & oratio, qui perturbans animos necesse esse dicunt. sed adhibent modum quandam, quem ultra progredi non oportet. Modum tu adhibes vitio? an vitium nullum est, non parere rationi? an ratio parum præcipit, nec bonum illud esse, quod aut cupias ardentius, aut adeptus efferas te insolenter? nec potro malum, quo aut oppressus jaceas, aut ne opprimare, mente vix confites? eaque omnia aut nimis tristitia, aut nimis læta errore fieri? qui si error stultis extenuetur dicit, ut cum res eadem maneat, aliter ferant inveterata, aliter recentia? sapientes ne autinquit quædem omnino. etenim quis erit tandem modus stier? quæramus enim modum ægritudinis, in quo opera plurimum ponitur. ægritudine F. Rutilium fratris repuliam consulatus, scripturam apud Fannium est, sed tamen transisse noerit modum, quippe qui ob eam causam à vita recesserit. moderatus igitur ferre debuit. quid si, cum id ferri modicè, mors liberorum accessisset? nato esset ægritudo nova, sed ea modica: magna tamen facta esset accessio. Quid, si deinde dolores graves corporis, si bonorum amissio, si caritas, si exilium, si pro singulis malis ægritudines accederent? summa ea fieret, quæ non sustineretur. Qui modum igitur vitio quærit, similiter facit, ut si posse poterit eum, & qui se de Leucade præcipitaverit, sustinere se, cum velit. ut enim id non potest: sic animus perturbatus, & incitatus ne, cohibere se potest, nec, quo loco vult, insisteret omnino. quæque crescentia permixta sunt, eadem sunt variata nascuntur. ægritudo autem, ceteraque perturbaciones amplificata, eerte pessifera sunt. igitur etiam suscipite, continuo in magna pestis parte versantur. etenim ipsa se impellunt, ubi semel a ratione discessum est: ipsaque sibi imbecillitas indulget, in altumque prævehitur imprudens, nec r-

perat locum confidendi, quamobrem nihil interest, ut utrum moderatas perturbaciones approbent, an moderatam injuriam; moderatam ignaviam, moderatam intemperantiam. qui enim vitis modum apponit, ut partem suscipit vitiorum. quod cum ipsum per se odiosum est, tum eo molestius, quia sunt in lubrico, & incitataque semel proclive labuntur, sustinerique nullo modo possunt. Quid? quod idem Peripatetici perturbaciones istas, quas nos exilispandas putamus, non modò naturales esse dicunt, sed etiam in utiliter à natura datis? quorum est talis oratio. Primum multis verbis iracundiam laudant: eorum fortitudinis esse dicunt, multoque & in hostem, & improbum civem vehementiores iratorum impetus esse: leveis autem rationibus eorum, qui ita cogitant: prolium relictum est hoc fieri: conveni dimittere pro legibus, pro libertate, pro patria. hæc nullam habent vim, nisi ira excanduit fortitudo. nec vero de bellatoribus solum disputant. imperia severiora nulla esse putant sine aliqua acerbitate iracundia: ortorem denique non modò accolentem, sed ne delectentem quidem probant sine aculeis iracundiæ, quæ etiam si non adit, tamen verbis, atque motu simulandam arbitrantur, ut auditoris iram oratoris incendat affectio. vitium denique videri negant, qui ita fieri nesciat, eamque, quam lenitatem nos dicimus, velotio lenitudinis nomine appellant. nec vero solum hanc libidinem laudant (est enim ira, ut modò delinvi, ulciscendi libido) sed ipsum illud genus vel libidinis, vel cupiditatis ad summam utilitatem esse dicunt à natura datum: nihil enim quemquam, nisi quod libeat, præclare facere posse, notum ambulabat in publico Themistocles, quod solum capere non posset: quærentibusque respondebat, *Miltiades tropæum se è somno suscitari*, cui non sunt audita Demosthenis virgilia: *qui dolere se agebat, si quando opificum antelucana videtur esset industria*. philosophiæ denique ipsius principes numquam in suis studiis tantos progressus sine flagranti cupiditate facere potuissent. ultimas terras Iustitiae Pythagoram, Democritum, Platonem accepimus. ubi enim quæquid esset, quod disci posset, ei veniendum judicaverunt. num putamus hæc fieri sine summo cupiditatis ardore potuisse? Ipsam ægritudinem, quam nos ut tetram, & immanem belluam, fugiendam esse diximus, non sine magna utilitate à natura dicunt constitutam, qui homines castigacionibus, reprehensionibus, ignominia effici se in delicto dolerent. impunitas enim peccatorum data videtur eoque & ignominiam, & infamiam ferunt sine dolore. morderi est melius conscientia. 6 ex quo est illud e vita ductum ab Afranio. nam cum d. solutus filius,

7 *Hæc me miserum,*
tum severus pater,
Dummodo doleat aliquid, doleat quod lubet.
Reliquas quoque partes ægritudinis, utilis esse dicunt, MISERICORDIAM ad opem ferendam, & calamitates hominum indigorum sublevandas: ipsum illud zmulatari, obtrahere, non esse inutile, cum aut se non idem videat consecutum, quod alium, aut alium idem, quod se: METUM vero si quis sustulisset, omnem vitæ diligentiam sublatam fore, quæ summa esset in eis, qui leges, qui magistratus, qui paupertatem, qui ignominiam, qui mortem, qui dolorem timerent. hæc tamen ita disputant, ut:

1. Nonnumquam illud ita peruligatum esse. pall. quatuor priores nonnumquam ita peruligatum illud esse. elegantius videtur. nonnumquam ita peruligatum esse.
2. Sapienter ne arduus quædem. videtur. et a vet. cod. om. pall. pr. sec. ter. quart. v. c. sep. cuius ne arduus. pall. quatuor. sapienter quædem ne arduus. omnia.
3. Quis de Leucade præcipitaverit. vet. cod. quinquæ pall. v. c. Leucade.
4. Incitatusque semel proclive labatur. Bonjecerat hoc olim p. Lamb. matagelin pall. pr. quint. reliqui cum v. c. & Fab. semel proclive lab. yul.

inproclive:
5. Ut homines castigacionibus. Non aulam ejicere de homine, illique subducere de omni. quod exstat in quinque pall. Fab. v. c. ed. v. c. quod item se reatur vet. editionibus, hincque loco aptius.
6. Ex quo est illud e vita ductum ab Afranio. Non reperio ullum vestigium in nostris codicibus mentionis Lamb. ex quo est illud ferre dicitur ab Afr. solus pall. quint. cum vet. v. c. Fab. item deie. ab.
7. Hæc me miserum. cum vet. ut pater. Recte sic ed. dicitur. consensum nactus quinque pall. in cepi post miserum, dicitur in dicitur.

ut refecanda esse farentur, evelli penitus dicant nec posse, nec opus esse: ut in omnibus ferè rebus mediocritatem esse optimam existiment. quæ cum exponunt, nihil ne tibi videntur, an aliquid dicere? A Mihi verò dicere aliquid itaq; expecto, quid ad ista. M. Reperiam fortasse, sed illud ante, videine, quanta fuerit apud Academicos versanda? plane enim dicunt quod ad rem pertineat. Peripateticis respondetur à Stoicis, digladiantur illi, per me licet: cui nihil est necesse, nisi ubi sit illud, quod verissimum videatur, anquirere. quid est igitur, quod occurrat in hac quaestione, è qua possit attingi aliquid verissimum, quo longius mens humana progredi non potest? definitio perturbationis: qua recte Zenonem usum putor. ita enim definit, ut perturbatio sit ad versatione, contra naturam, animi commotio: vel brevius, 2 ut perturbatio sit appetitus vehementior: vehementior autem intelligatur is, qui proclivissimus à naturæ constantia. Quid ad has definitiones possim dicere? argui hac pleraque sunt prudentes, ac utique differentium. illa quidem ex thaborum pompa, ardore animorum, ceterisque virtutum, an verò vir fortis, nisi stomachum acciperit, non potest totis esse? gladiatorum id quidem, quamquam in eis ipsis videmus sæpe constantiam, colloquantur, & congregiantur, queruntur, aliquid postulans, ut magis placati, quam irati esse videantur. sed in illo genere sit sanè Pacidejanus aliquis hoc animo, ut narrat Lucilius,

*Quendam illum equidem, & vincam, sed querit, inquit,
Veram illud credo fore, in os prius accipiam ipsa,
Quam gladium in stomacho, & sura, ac pulmonibus istis,
Cui hominem: iratus pugno: nec longius quidquam
Nobis, quam dextra gladium dum accomodat alter?
Uisque adeo studio, atque odio illius, esset ira:*

Ac tunc hac gladiatoria iracundia videmus progredientem apud Homerum Ajacem multa cum hilaritate. cum depugnaturus esset cum Hectorè: cujus, ut arma sumit, ingressio letitiam attulit sociis, terrorem autè hostibus: ut ipsum Hectorem, quemadmodum est apud Homerum, toto pectore trimentem provocasse ad pugnam patenter. Atque hi collocuti inter se, priusquam manum conferebant, leniter & quietè nihil ne in ipsa quidem pugna iracundè rabioleve fecerunt. ego ne Torquatum quidem illum, qui hoc cognomen invenit, iratum existimo Gallo fortèque detraxisse; nec Marcellum apud Clastidium idèò fortem fuisse, quia fuerit iratus. De Africano quidem, qui notior est nobis propter recentem memoriam, vel jurare possum, non illum iracundia tum inflammatum fuisse, cum in acie M. Hælieni Peligum scuto protexit, gladiumque hosti in pectus infixit. De L. Bruto fortasse dubitavi, an propter infinitum odium tyranni effrenatius in Arruntem invaserit. video enim utrumque comminus ita cecidisse conratio. Quid igitur huc adhiberis iram? an fortitudo, nisi insanire cœperit, impetus suorum non habet? quid? Herculem, quem in cœlum ita ipsa, quam vos iracundiam esse vultis, sustulit fortitudo, iratūne centes confixisse cum Erimantio apro, aut leone Nemeo? an etiam Theseus Marathonii tauri cornua com-

prehendit iratus? vide, ne fortitudo minime sit rabiosa, sique iracundia tota levitatis. 7 neque enim est ulla fortitudo, quæ rationis est expertis. Contemnentæ res sunt humanæ: negligenda mors est; paribiles & dolores, & labores puniendi. Hæc cum constituta sint iudicio, atque sententia, tum est robusta illa, & stabilis fortitudo: nisi forte quæ vehementer, acriter, animosè fiunt, iracundè fieri suspicamus. Mihi ne Scipio quidem ille, pontifex maximus, qui hoc Stoicorum verum esse declaravit, & numquam privatam esse sapientem, iratus videtur fuisse Ti. Graccho, cum eum consulens languentem reliquit, atque ipse privatus, ut si consul esset, qui temp. salvam esse vellet, se sequi iussit. Nescio, equid ipsi nos fortiter inieperimus: si quid fecimus, eentè irati non fecimus. An est quidquam similis infantia, quam ira? quam bene Ennius matrem dixit insaniam. Color, vox, oculi, spiritus, impotentia dictorum, atque factorum, quam partem habent sanitati? quid Achille Homericò fœdus? quid Agamemnone, in iurgio? nam Ajacem quidem ita ad furorem, mortemque perduxit. Non igitur desiderat fortitudo advocatam iracundiam. Satis est instructa, armata, parata per sese Nam isto modo quæ dem licet dicere utilem violentiam ad fortitudinem, utilem etiam demerentiam, quod & insaniam & ebriam multa faciunt sæpe vehementius. Semper Ajax fortis: fortissimus tamen in furore.

*Nam sacrum fecit maximum, eum, Danaum indignantibus,
Sumeram rem perfectæ manus, & prælium restitit infantem.*

Dicamus igitur utilem infantiam. 10 tracta definitionem fortitudinis. intelliges, eam stomacho non egere. Fortitudo est igitur, affectio animi, legi summæ in perpetuandis rebus obtemperans, vel conservatio stabilis iudicii in eis rebus, quæ formidolosa videntur, subeundis, & repellendis, vel scientia rerum formidolosarum, contrariarumque, an omnino negligendarum, conservans earum rerum stabile iudicium: vel brevius, ut Chrysippus. nam superiores definitiones erant Sphæri, hominis in primis bene definitis, ut putant Stoici; sunt enim omnino omnes ferè similes: sed declarant communis notiones 2. lia magis alia. Quo modo igitur Chrysippus? Fortitudo est, inquit, scientia perferendarum rerum, vel affectio animi in patiendo, ac perferendo, summæ legi parens sine timore. 11 Quamvis licet insectemur istos, ut Carneades solebat, metuo, ne sibi philosophi sint. Quæ enim istarum definitionum non aperit notionem nostram, quam habemus omnes de fortitudine testam. atque involutam? quæ aperta, quis est, qui aut bellatori, aut imperatori, aut oratori quærat aliquid, neque eos existimet sine rabie quidquam fortiter facere posse? Quid? Stoici, qui omnes insipientes insanos esse dicunt, nonne ista colligunt? remove perturbaciones, maxime quæ iracundiam; iam videbuntur monstra dicere. Nunc autem ira differunt, sic se dicere: omnes insanos insanire, ut male alere omne cœcum. At non semper. Commovere Senties. Sic iracundus non semper iratus est Lacæse jūm videbis furem. Quid? ista belatrix iracundia, cum domum rediit, qualis est cum uxore? cum liberis? cum familia? an tum quoque est

1. Nisi ubi sit illud quod verissimum videatur, anquirere. Ita legendum docuit in Crepundis: video jam existare in ed. Viç. in Vat. imò dandum à Viç. sic ed. dit Lamb. & ita ver. ejs. cod. L. Liber Gryph. Pal. terr. acquirere vulg. inquirere.
2. Perturbatio sit appetitus vehementior: vehementior a. Pal. Vat. sit appetitus vehementior auctum.
3. Gladiatorem id quidem. Itidem ex Viç. sic edidit Lamb. exstatque in ver. cod. sic terr. Vat. vulg. gladiatorem.
4. Congregiantur queruntur, aliquid postulans. Medio verbo, quod vulgatis abest. a. or. est ed. no Viç. eoni quæque Pall. Fab.
5. Sura ac pulmonibus istis. Fab. Pall. quæque sura. Turn. lib. vii. c. 13. f. h. a. Lamb. sura ac pulm.
6. Cum in acie M. Hælieni Peligum scuto protexit. Cod. Vat. in acie

Mallinum Peligum se. pro. quo alludit Pall. quart. mallinogum: item ceteri cum Fab. aliter.
7. Neque enim est ulla fortitudo, quæ rationis est expertis. Ita est in quinq; Pall. Fab. Vat. Viç. partim quoque editione: nam solum est ante adha spernit. vulg. neque enim illa est fortitudo, quæ rationis est expertis est.
8. Nonquam privatam esse sapientem. Recte hoc Lamb. cui secundas ferunt Pall. loc. terr. quart. Fab. Vac. aliis, non quam iratum esse.
9. Privatam restitit infantem. Ejecti illud cum seu quom. suam quinq; Pall. Vat. ante restitit.
10. Tracta definitionem. Pal. terr. et alia definitionem. Fab. rana d. fustione.
11. Quamvis licet insectemur istos. Ita ver. cod. quinq; Pall. vulg. hinc tam insectemur.
L. 10.

est utilis? est igitur aliquid, quod perturbata mens melius possit facere, quam consistens? an quicquam potest sine perturbatione mentis irasci? bene igitur noscitur, cum omnia essent in morbis vitia, quod nullum erat iracundia foedius, iracundos solos, morbosos nominaverunt. Oratorem vero irasci minime deceat; a simulare non deceat. An tibi irasci tum videmur, tum quid in causis acris, & venementius dicimus? quid? eum in rebus transactis, & præteritis orationes scribimus, num irati scribimus?

Et qui hoc animadvertis? Vincite.

Num aut egisse unquam iratum? Sopom, ut scripserit exstimamus iratum Accium? aguntur ista prætere & ab oratore quidem melius, si modo est orator, quam ab ullo haurire: sed agantur leniter, & manere tranquilla. Libidinem vero laudare, cujus est libidinis? Themistoclem mihi & Demosthenem profertis: addit Pythagoram, Democritum, Platonem. Quid? vos studis, libidinem vocatis? quæ vel optimarum rerum, ut ea sunt, quæ profertis, sedata tamen, & tranquilla esse debent. Jam ægritudinem laudare, unam rem maximè detestabilem, quorum est tandem philosophorum? At commodè dixit Afranius, Dummodo dolat aliquid, dolat quod libet.

Dixit enim de adolescente peralto, ac dissoluto: nos autem de constanti viro, ac sapienti quærimus. Et quidem ipsam illam iram centurio habeat, aut signifer, vel ceteri, de quibus dicit non necesse est, ne rhetorum apertiamus mysteria. Utile est enim uti motu animi, qui uti ratione non potest, nos autem, ut testificor sæpe, de sapiente quærimus. At etiam æmulari utile est, obrectare, miseri. Cur misereare potius, quam feras opem, si id facere possis? an sine misericordia liberales esse non possumus? non enim suscipere ipsi ægritudines propter alios debemus: sed alios, si possumus levare ægritudine. Obrectare vero alteri, aut illi vitiosa æmulatione, quæ rivalitatis simulis est, æmulari quid habet utilitatis, cum sit æmulantis, angustiam bono, quod ipse non habeat: 3 obrectantis autem, angustiam alieno bono, quod id etiam alius habeat? quis id approbare possit, ægritudinem suscipere pro experientia: si quid habere velis? nam solum habere velle, summa demerita est. Me diocritates autem maiorum quis laudare recte possit? quis enim potest, in quo libido, cupiditasve sit, non libidinosus & cupidus esse? in quo ira, non iracundus? in quo angor, non anxius? in quo timor, non timidus? 4 libidinosus, cupidus & iracundus, & anxius, & timidus contemnas esse sapientem? 5 de cujus excellentia multa quidem dici quamvis suadet lateque possit: sed brevis illi modo, sapientiam esse rerum divinarum, & humanarum scientiam, cognitionemque, quæ cuiusque reficit, ex quo efficitur, ut divina videretur, humana omnia inferiora virtute ducat. In hæc tu igitur, tanquam in mare, quod est ventis subjectum, perturbationem cadere tibi dixisti videri? quod est, quod tantam gravitatem, constantiamque perturbet? an improvisum aliquid, aut repentinum? 6 quid potest accidere tale, & cui nihil quod

homini evenire possit? Nam quod ajunt nimia refecti oportere, naturalia relinquere: quid tandem potest esse naturale, quod idem nimium esse possit? sunt enim omnia ista ex errorum orta radicibus. 7 Quæ evellenda, & extrahenda penitus, non circumcidenda, nec amputanda sunt. Sed quoniam suspicor te non tam de sapiente, quam de te ipso quærere (illum enim putas omni perturbatione esse liberum, te vis) videamus, quanta sint, 8 quæ à philosophia remedia morbis animorum adhibeantur. est enim quadam medicina cerere: nec tam fuit hominum generi insensa, atque inimica natura, ut corporibus totte salutari, 9 animis nullam invenerit. De quibus hoc etiam est merita melius, quod corporum adjumenta adhibentur extrinsecus, animorum filus inclusi in his ipsis est. Sed quo major est in eis præstantia, & diviniore, 10 eo majore indigent diligentia. Et itaque bene adhuc vitatio cernit, quid optimum sit neglecta, multis implicatur erroribus. Ad te igitur mihi jam convertenda omnis oratio est, simulac enim quærere te de sapiente: quæris autem tortale de te. Earum igitur perturbationum, quæ exposui, varæ sunt curationes. nam neque omnis ægritudo una ratione sedatur, alia est enim lugenti, alia miseranti, alia invidenti adhibenda medicina. est etiam in omnibus quatuor perturbationibus illa distinctio, utrum ad universam perturbationem, quæ est aspernatio rationis, aut appetitus vehementior: an ad singulas, ut ad merum, libidinem, reliquasque melius adhibeatur oratio, & utrum illudne non videatur ægrè ferendum, ex quo suscepta sit ægritudo, 12 an omnium rerum tollenda omnino ægritudo: ut si quis ægrè ferat. fe pauperem esse, idne disputes, paupertatem malum non esse: an hominem ægrè ferre nihil oportere, nimium hoc melius: ne, si forte de paupertate non persuaseris, sit ægritudini concedendum: ægritudine autem sublata, propriis rationibus, quibus heri uti sumus, quodam modo etiam 13 paupertatis malum tollitur. Sed omnis ejusmodi perturbatio, animi placatione abluatur illa quidem, cum doceas, nec bonum illud esse, ex quo latitia, aut libido oriatur, nec malum, ex quo aut metus, aut ægritudo: verumtamen hæc est certa, & propria sanatio: si doceas, ipsi perturbationes per se esse vitiosas, nec habere quicquam aut naturale, aut necessarium: ut ipsam ægritudinem leniri videmus, cum obijcimus in ceteris tibus inbecillitatem animi effeminati, cumque eorum gravitatem, constantiamque laudamus, qui non turbulente humana patientur. quod quidem solet eis etiam accidere, qui illa mala esse censent, ferenda tamen æquo animo arbitrantur. putat aliquis esse voluptatem bonum: alius autem pecuniam: tamen & ille ab intemperantia, & hic ab avaritia vocat: potest. illa autem altera ratio, quæ simul & opinionem falsam tollit, & 14 ægritudinem detrahit, est ea quidem utilior, sed raro proficit, 15 neque est ad vulgus adhibenda. Quædam autem sunt ægritudines, quæ levare illa medicina nullo modo possit: ut si quis ægrè ferat, nihil in se esse virtutis, nihil animi, nihil dicitur, nihil

1. Iracundus solus morbis nominaverunt. Fab. Var. maresfr. quæ, ut puto, genui a c. lecto. Pal. quart. maresfr. 2. Simulare non deceat. Pal. tert. Vat. non dicit non prebo. 3. Obrectantis autem angustiam alieno bono. Sic edidit Viç. & post eum Lamb. repetitque Ta. aug. Pal. lect. tert. quart. 4. Libidinosus igitur & cupidus & iracundus. Et cupidum ignorat quatuor Pal. Fab. Vat. 5. De cuius excellentia multa quidem quamvis suadet lateque possit. Vat. dicit quamvis lateque possit. ceterum Pal. tert. quart. etiam possit. 6. Quod potest accidere tali, & cui nihil quod homini evenire possit? Malui hæc lectionem, cum quinq. Pal. Vat. Viç. quamvis in sec. quænt amplius appendantur hæc: et tunc possit ut præmeditatum sit, quam vulgarem colere lectionem sedis plios oblitam: quid potest accidere tali? nisi nihil? sed cum est, quod homini evenire possit. 7. Quæ evellenda & extrahenda penitus. Vat. quæ evellenda penitus. d. 10.

Pall. sec. quint. luxuriant: sens enim omnia ista nec ex naturalibus causis, sed ex errorum orta radicibus, inopit. 8. Quæ à Philosophia remedia morbis animorum. Quinq. Pal. Vat. quæmittunt præpositionem a. 9. Animis nullam invenerit. Fab. Vat. animis nullis. quart. nulla. 10. Et majore indigent diligentia. Pal. quarto or prioris, Vat. indiget. 11. Itaque bene adhibenda ratio. Turn. ex conject. lib. vit. c. 8. Advers. reponi bene habita. 12. An omnium rerum tollenda omnino ægritudo. Perinacitissimè pro hac lectione dimicat Lamb. eos in subsidium adveniant Pall. pr. sec. quart. reliquit cum Fab. Vat. ostendenda vel ostendenda. 13. Paupertatis nomen tollitur. Pall. sec. paupertatis nomen tollit. 14. Et ægritudinem detrahit. Pall. tert. detrahit. 15. Neque est ad vulgus adhibenda. Sic cum Viç. Lamb. Pall. sec. repetit nam pro quoque etiam est ad vulg. add. sicque ferro quintam r. est tollit.

nihil honestatis: propter mala is quidem angatur, sed alia quaedam sit ad eum ad movenda curatio, & talis quidem, quae potest esse omnium, etiam de ceteris rebus discurrere panium philosophorum. inter omnes enim convenire oportet, commotiones animorum, à recta ratione averfas esse vitiosas, ut etiam si nec mala sint illa, quae metum, aegritudinemve: nec bona, quae cupiditatem, laetitiaemve moveant, tamen sic vitiosa ipsa commotio, constantem enim quandam volumus, sedatum gravem, humana omnia prementem, illum esse, quem magnanimum, & fortem virum dicimus. talis autem nec morrens, nec timens, nec cogens, nec gestiens esse quisquam potest. eorum enim haec sunt, qui eventus humanos, superiores, quam suos animos esse ducunt. Quare omnium philosophorum, ut antè dixi, una ratio est medendi, ut nihil, quale sit illud, quod perturbet animum, sed de ipsa sit perturbatione dicendum, itaque primum in ipsa cupiditate, cum id solum agitur, ut ea tollatur, non est querendum, bonum illud, ne ne sit, quod libidinem moveat: sed libido ipsa tollenda est: ut sive, quod honestum est, id sit summa bonum, sive voluptas, sive horum utrumque conjunctum, sive illa tria genera bonorum, tamen, etiam si virtus ipsius vehementior appetitus sit, 2 eadem sit omnibus ad deterrendum adhibenda oratio, 3 continet autem omnem sedationem animi, humana in conspectu posita natura: quae quo facilis expressa cernatur, explicanda est oratione communis conditio, lexque vitae. Itaque non sine causa 4 eam Orestem fabulam doceret Euripides: primos istis versus revocasse dicitur Socrates:

5 Neque tam terribili ulla sanctorum oratio est,
6 Nec fors necera calidum invecum malum,
7 Quod non natura humana patiende esset.

Est autem utilis ad persuadendum, & ea, quae acciderunt, ferri & posse, & oportere, enumeratio eorum, qui tulerunt. est si aegritudinis sedatio & hesternae disputatione explicata est, & in Consolationis libro, quem in medio (non enim sapiens eramus) morore, & dolore conscripsimus: quodque vetat Chrylippus, ad recentis quae tumores animi, remedium adhibere, id nos fecimus, naturaque vim attulimus, ut magnitudinis medicinae doloris magnitudinem concederet. Sed aegritudini, de qua satis est disputatum, finitimus est metus. De quo pauca dicenda sunt. Est enim metus, ut aegritudo, praesentis: sic ille, futuri mali. Itaque nonnulli aegritudinis partem quandam metum esse dicebant. alii autem metum, pramolestiam appellabant, quod est quasi dux consequentis molestiae. Quibus igitur rationibus instantia feruntur, eisdem contemnuntur sequentia. nam videndum est in utrisque, ne quid humile, summissum molle, effeminatum, fractum, abjectumque faciamus. Sed quamquam de ipsius metus instantia, imbecillitate, levitate dicendum est: tamen multum praedest, ea, quae contemnuntur, ipsa contemnere. Itaque, sive casu accidit, sive consilio, percontumodè factum est, quod eis de rebus, quae maxime metuuntur, de morte, & de do-

lore, primo & proximo die disputatum est. Quae si probata sunt, metu magna ex parte liberati sumus. Ac de malorum opinione, haec tenent. Videamus nunc de bonorum, id est, de laetitia, & de cupiditate. Mhi quidem in tota ratione ea, quae pertinet ad animi perturbationem, una res videretur causam continere, omnes eas esse in nostra potestate omnes iudicio susceptas, omnes eis voluntarias. Hic igitur error est eripiendus, haec detrahenda opinio: quaeque ut in malo opinatu, tolerabilia: sic in bono, sedata sunt, & essenda ea quae magna, & laetabilia dicuntur. Atque hoc quidem commune malorum, & bonorum: ut, si jam difficile sit persuadere, nihil eorum rerum, quae perturbent animum, aut in bonis, aut in malis esse habendum, tamen alia ad alium motum curatio sit adhibenda, aliaque ratione malevolus, alia amator, alia rursus anxius, alia timidus, corrigendus. atque erat facili, sequentem eam rationem, quae maxime probatur de bonis & malis, negare unquam laetitia fieri posse insipientem, quod nihil unquam haberet boni. Sed loquimur nunc more communi, sic sint ista bona, quae putantur, 11 honores, divitiae, voluptates, cetera: tamen in eis ipsis potius exultans, gestiensque laetitia turpis estur, si ridere concessum sit, vituperetur tamen cachinnatio, eodem enim vitio est 12 effusio animi in laetitia, quo, in dolore, contractio: eodemque levitate cupiditas: si in appetendo, quae laetitia, in fruendo: 13 & ut nimis afflicti molestia, sic nimis elati laetitia, quae iudicantur levis. & cum invideat, aegritudinis sit: malis autem alienis voluptatem capere, laetitia: utrumque immanitate, & feritate quaedam proponenda, castigari solet. Atque 14 ut confidere decet, timere non decet: sic gaudere decet, laetari non decet: quoniam dorendi causa à gaudio laetitia distingui-mus illud jam supra diximus, fieri contractionem animi rectè nunquam posse, 15 relaxationem posse: aliter enim Navianus ille gaudet Hector,

Laudari me abste, pater, laudato viro:
16 alter ille apud Trabeam,
Lana delinita argento mutum observabit meum,
Quid velim, quid studeam: adveniens argito impellam jam-
nam:
Fores patebunt, de improviso Chrysis ubi me adspexerit,
Atque obstram mihi veniet, complexum exoptans meum,
Mibi se dedit:

Quam haec pulchra putet, ipse jam dicet,
Fortunam ipsam anthebo fortunam meam,
Haec laetitia quam turpis sit, satis est diligenter attenden-tem penitus videre. 1 ut turpes sunt, qui efferunt se laetitia tum, cum frunntur Venereis voluptatibus: sic flagitiosus, qui eas inflammato animo concupiscunt. Totus verò iste, qui vulgo appellatur amor, (nec, hercule, inventio, quo nomine alio possit appellari) tanta levitatis est, ut nihil

1. Nec bene quae cupiditatem. Optimus Pal, quare cupiditatem.
2. Etiam si amicitia ad deterrendum, Fab deterrendum.
3. Ceteris magis sedationem animi. Sic, operti in Pall, ut tere, quart, quinta, quippe sic, nec longe ibit V. Et edito hoc ordine, sedationem animi, quae vult abesse, omittitur est quoque in Fab.
4. Cuius systeme laetitia dicitur Euripides. Praetoli vulgatam lectio-nem, nam V. Et cum Pal, quart, Orestis, et quart, Orestis, ceterum dicitur, agnoscunt, Pal, quinquages, V. Et, non dicitur.
5. Neque tam terribili ulla sanctorum oratio est. Quinque Pal, ratio est.
6. Nec fors necera calidum invecum malum. Sic emendavi, adjuvos au-gocitate Lamb, & Pal, in quibus singulis nec, sed in solo pr mo, & Vat, sed, quod cor melius hie sit, dixit Lamb in ceteris, u & V. Et ed. libro Fab, nec fors nec ceterum ita calidum invecum malum est Euphorus, J. d. a. q. itaque miror cor V. Et ed. decisivissimum, & in quinque Palat. latet invecum.
7. Quod non natura humana patiende esset. Sic legatur, ut vult

Lamb refert, L. 1148, Graeci veros sunt ex initio Orestis Euripidis, vide Mor. Var. lib. VIII. c. 6.
8. Ea, quae ante dicuntur. Quinque Pal, Fab, sed dicitur.
9. Anthebo in malo opinatu tolerabilia. Quod habent & ed. V. Et. & quatuor Pal, ac Vat, u. g. chrysis ubi.
10. Sine sine ista bona. Pal, quart, Fab, Vat, sicut sine ista.
11. Mores dicitur, voluptates, cetera, aeterna. Haec, ut prae, tuerent se auctoritate Pal, tert, quart, Vat, in Fab, Pal, quint, edicunt, & cetera, tam, male, & in ed. V. Et, voluptates, cetera, tam, a.
12. Effusio animi in laetitia. Pall, quart, laetitia.
13. Et ut nimis afflicti molestia. Val, sec, quart, Vat, afflicti molestia.
14. Ut confidere decet. Alius d. s. f. d. e. alio, non habet.
15. Etiam non posse. Absunt haec à 11, hoi, reio: huius pa, l. qui, & ante, cedentia verbata digerunt, contra d. inen, animi, velle, fieri, nonquam.
16. Alter ille apud Trabeam. Epe, quod sequebatur, Chrysis ubi, neque agnoscatur, quinque Pal, neque Fab.

nihil videam, quod putem conferendum, Quem Cæci-
lius,

— *audem qui non summum putat,
Aut stultum, aut avarum esse imperitum existimes?
Cui in manu sit, quem esse damnum velis,
1 Quam sapere, quam insanire, quem in morbum incidit,
Quem contra amari, & quem arcesse, quem capere.*

O præclaram emendaticam vitæ, præteritam; quæ amo-
rem sagui, & levitatis auctorem, in concilio deorum
collocandum putet. De comòdia loquor; & quæ, si hæc
flagitia non probarentur, nulla esset omnino. 4 Quid
aut ex tragedia princeps ille Argonautarum?

5 *Teus amor magis, quam honor servasti, gratia.*
Quid ego? hic amor Mæceæ quanta miseriarum excu-
sit incendia; atque ea tamen apud alium poetam patri di-
cere audeat, te conjugem habuisse

*Uxor, amor quem dederat, qui plus polles, potiorque est pa-
tri.*

Sed poetas ludere sinamus, quorum fabulis in hoc flagi-
tio veritatem ipsam videmus Jovem. Ad in-gistros virtu-
tis, philoſophos venimus; qui amorem negant ut proprii esse,
& in eo litigant cum Epicuro, non multum, ut opus me-
fer, mentiente, quis est enim ille amor amicitia; cur ne-
que deformem adolescentem quoscumque amat, neque *fermosum senem?*
mihi quidem hæc in Græcorum gymnasiis nata consue-
tudo videtur: in quibus isti liberi & concessi sunt amo-
res. Bene ergo Ennius,

Flagitii principium est nudare inter ei vis corporis.

6 Qui ait hoc fieri posse video, pudici, solliciti tamen, &
anxi sunt; eoque magis, quod se ipsi continent, & coer-
cent. Atque, ut muliebres amores omittam, quibus
maximè licentiam naturæ concessit; quis aut de Ganymedis ra-
pido dubitat, quid poetæ velint; aut non intelligit, quid a-
pud Euripidem & loquatur, & cupiat Iulius? quid deni-
que homines doctissimi, & summi poetæ de se ipsis, & car-
minibus edant, & cantibus? fortis vir in sua re, cogni-
tus, quæ de juvenum amore scribit Alcæus? nam Ana-
creontis quidem tota poësis, est amoris. Maxime ve-
ro omnium flagitiosissime amore Rlegium libicum, apparet ex
scriptis. Atque horum omnium libidinotos esse amo-
res videmus. Philoſophi sumus exorti, & auctore qui-
dem nostro Platone, quem non injuria Dicaarchus accu-
sat, qui amoris auctoritatem tribueremus. Stoici verò &
sapientum amatorum esse dicunt; & amorem ipsorum, conatum ami-
nitia faciendæ ex pulcritudine speciei denuntiant, qui a quis cit in-
terum natura sine sollicitudine, sine desiderio, sine cura,
sine suspitione; sitiane, vacat enim omni libidine, hæc
autem de libidine oratio est, sin autem est aliquis amor,
ut est certe, qui nihil ablit, aut non multum ab infamia,
quæ in Leucadia est;

Si quidem sit quæquam deus, cui ego sum cura.
At dicit deis omnibus curandum, quemadmodum hic

frueretur voluptate amoris.

Hæc me infelicem.

Nihil veritas. Prohè & ille,

Sanus es, qui temere lamentare!

Sic infans videtur etiam iulis. At quas ita gaudias efficit?

*Te Apollo sancte, ser apoth, teque omnipotens Neptunus; in vo-
co.*

Visusque adeo venti.

Mundum totum se ad amorem suum sublevandum con-
versurum putat; Venere unam excludit, ut iniquam.

Nam quid ego te appellem Venus?

Es in pia libidine negat curare quidquam, quasi verò ipse
non propter libidinem tanta flagitia & faciat, & dicat, Sic
igitur affectio hæc adhibenda curatio est, ut & illud, quod
cupiat, ostendat quàm leve, quàm contemnendum, quàm
nihil sit omnino, quàm facile vel aliunde, vel alio modo
perfici, vel omnino negligi possit. 7 Abducendus est
etiam nonnumquam ad alia studia, sollicitudines, curas,
negotia. *Luci denique mutatus es, tanquam agroti non con vale-
scientes, sapere autem est.* 8 Etiam novo quodam amore ve-
terem amorem tanquam clavo clavum ejiciendum putat;
maxime autem admonendus, quantus sit futor amoris.
omnibus enim ex animi perturbationibus est profectio nulla vehe-
menter; ut, si jam ipsa illa acculare nois, iturpa dico, &
corruptelas, & adulteria, incesta denique, quorum om-
nium acculabilis est turpitudine; sed ut hæc omittas,
perturbatio ipsa mentis in amore, facta per se est. nam
ut illa præteream, quæ sunt furoris; hæc ipsa per sese
quam habent levitatem, quæ videntur esse mediocria?

— *inversa,*

Suspitiones, inimicitia, inducia.

Bellum pax rursus, incerta hæc si tu possides.

Ratione curia facere, nihil plus agas,

Quam si des operam, ut curio ratione insanias.

Hæc inconstantia, mutabilitasque mentis, quem non ipsa
pravitare deterreat? est enim illud, quod in omni pertur-
batione dicitur, demonstrandum, nullam esse nisi opinabi-
lem, nisi iudicio susceptam, nisi voluntariam, etenim
si naturalis amor esset: 10 & amarent omnes, & semper a-
marent, & idem amarent, neque alium pudor, alium cogi-
tatio, alium satietas detereret. 11 Ita verò quæ quam
diu perturbat animum, dubitationem infamæ non habet;
cujus impulsu existit etiam inter fratres tale jurgium?

Quis homo te exsuperavit unquam gentium impudentia?

Quis autem malitiae?

Nosti quæ sequuntur, alternis enim versibus intorquentur
inter fratres gravissimæ contumelias, ut facile appareat,
At ei filios esse, ejus, qui meditatur poenam in fratrem
novam,

Mors mihi moles, majus miscendum malum,

Quis illius acerbum cor contundam & comprimam.

12 Quæ igitur hæc erunt moles? audi Thyestem ipsum;

1. *Im-*

1. Quam sapere, quem insanire.) Ira Videri omninoque in istam Pall.
quam Fab. Var. vulg. sentit.
2. Quam arcesse.) Ita malui cum Lamb. ex vet. cod. ac quinque Pal.
Var. sed idem omnes quoque, quem expari, quem arcesse.
3. Quæ hæc flagitia non probarentur.) Constante duo Pall. quart.
quint. Fab. hæc flagitia non probarentur.
4. Quid sis te tragædia princeps ille Argonautarum? Sic restitendum
est ex V. & Pal. quart. inclinante hoc Pal. tert. qui aet legit, quæ verò
pud. te tragædia princeps ille Argonautarum Iesus; quod probarem ab-
sentie nomine Dicit vulg. quæ autem ex T. & g.
5. Teus amor magis quam honor servasti, gratia.) Hoc scripti fiduciam
edunt V. & quæque Pall. tom. Fabalians, Teus amor, magis quam
honor servasti gratia. Excipiunt,
oc. e. g. o. in. i. g. a. e.

Plato ad Quæstionem in Cæciliis de re. 5.

6. Qui ait hoc fieri posse video.) Reprehendi V. & scripturam
quam video ex hac quoque in quinque Pal. Fab. Var. vulg. fieri fieri

7. Abducendus est etiam nonnumquam.) Sic edidit V. & rectè, cum
quo faciunt Pal. quart. quint. Fab. Var.
8. Etiam novo quodam amore.) Pal. tert. quart. Fab. v. r. s. quædam amice.
9. Sed ut hæc omittas, perturbationibus.) Sic edidit V. & cui adfuerunt
Pal. quinque ac Fab. in Var. tamen quæ hæc omittas perturbationibus.
10. Et amarent omnes, & semper amarent, & idem amarent.) V. edidit
V. & ex hac in Pal. quart. Var. alia hæc tendenti, & amarent omnes, & a-
marent, & semper amarent.
11. Ita verò quæ quam diu perturbat animum.) Restitui hoc itidem ex
editione V. & Pal. Fab. P. it. vulg. ita verò quamquam. quæ quam Lamb.
secti ostendit verò quamquam per. exet in Pal. pr. quæ meo animo multo con-
cinnior.
12. Quæ igitur hæc erunt moles.) Var. quæ igitur hæc erunt moles: hæc in
alio libris item pler. cuius ignotatio impu. it. Lamb. ut inmerdat, quæ
igitur hæc erunt moles Pal. pr. quart. quint. quæ igitur hæc erunt moles
sæ. tert. quæ igitur hæc erunt moles.

1 Impius hortatur me frater, 2 ut meos mala miser Mandatorum natos.

Porum viscera apponit: quid est enim, quod non progrediat eodem ira, quod furor? Itaque iratos proprie dicimus esse de potestate, id est, de consilio, de ratione, de mente horum enim potestas in totum animum esse debet. 3 his aut subtrahendi sunt ei, in quos impetum conantur facere, dum se ipsi colligant (quid est autem se ipsum colligere, nisi 4 dissipatas animi partes rursus in suum locum cogere?) aut rogandi orandique sunt, ut, si quam habent ulciscendi vim, differant in tempus aliud, dum deservelat ira. Deservelate autem certe significat ardorem animi invita ratione excitatum. Ex quo illud laudatur Archita: qui cum villico factus esset irator. Quo se modo, inquit, accepseris, nisi iratus esseris? Ubi sunt ergo isti, qui iracundiam utilem dicunt? (Potest utilis esse infans?) Aut naturalem? an quidquam esse potest secundum naturam quod sit repugnante ratione? quo modo autem, si naturalis esset ira: aut alius alio magis iracundus esset: aut finem haberet prius, quam esset ulla ulciscendi libido: aut quemquam poeniteret. 7 quod fecisset per iram? ut Alexandrum regem videmus, qui cum interemisset Clytium, familiarem suum, vix a se manus abstinuit, tanta vis fuit poenitendi, quibus cognitis, quis est, qui dubitet, quin hic quoque motus animi, sit totus opinabilis, ac voluntarius? quis enim dubitavit, quin agrotationem animi, qualis est avaritia, gloria cupiditas, ex eo, quod magni aestimatur e res, ex qua animus agrotat, oritur? unde intelligi debet, perurbationem quoque omnem esse in opinione. Et, si fiducia id est, firma animi consilio, scientia quaedam est, & opinio gravis non temere assentiens; 9 metus quoque est diffidentia expectati, & impendentis mali. Et si spes, est expectatio boni: mali expectationem esse necesse est, metum. Ut igitur metus, sic reliquae perturbationes sunt in malo. Ergo ut constantia, scientia: sic perturbatio, erroris est. Qui autem natura dicuntur iracundi, aut misericordes, aut invidiosi, aut tales quid, si sui constituti, quasi mala vilitudine animi: si sanabiles tamen, ut Socrates dicitur, cum multa in conventu vitia collegisset in eum Zopyrus, qui se

naturam eoque ex forma perspicere profitebatur, derisus est a ceteris, qui illa in Socrate vitia non agnoscerent; ab ipso autem Socrate sublevatus, 12 cum illa sibi ligna, sed ratione a se dejecta diceret. 13 Ergo ut optima quisque valitudine affectus, potest videri, ut natura, ad alium quem morbum proclivior: sic animus alius ad alia vitia propensor, qui autem non natura, sed culpa vitiosi esse dicuntur, eorum vitia constant & falsis opinionibus rerum bonarum, ac malorum, ut sit alius ad alios motus, perturbationesque proclivior, 14 inveteratio autem ut in corporibus agris depellitur, quam perturbatio: cituque repentinus eorum tumor sanatur, quam diuturna lippitudo depellitur. Sed cognita iam causa perturbationum, quae omnes oriuntur ex iudicis opinionibus & voluntatibus, sit jam huius disputationis modus. 15 Scire autem vos oportet, cognitum, quoad possunt ab homine cognosci, bonorum & malorum finibus, nihil a philosophia posse aut majus, aut utilius operari, quam haec, quae a nobis hoc quadriuo disputata sunt. morte enim contenta, & dolore ad patendum levato, 16 adjuvamus sedationem agritudinis: qua nullum homini malum majus est. etsi enim omnis animi perturbatio gravis est, nec multum differat a mentia: tamen ita ceteros, cum sint in aliqua perturbatione aut metus, aut laetitiae, aut cupiditatis, commotus modo, & perturbatos dicere solemus, ac eos qui se agritudini dederunt, miseros, afflictos, ærumnosos, calamitosos, Itaque non fore vitio factum videtur, sed a te ratione propositum, ut separatim de agritudine, & de ceteris perturbationibus disputares, in ea est enim fons miseriarum & caput. Sed & agritudinis, & reliquorum animi morborum una sanatio est: omnes opinabiles esse, & voluntarios, ea reque suscipi, quod ita rectum esse videatur. Hunc errorem, quasi radicem malorum omnium, stirpitus philosophia se extracturam pollicetur. Demus ergo nos huc excolendos patienterque noscari. 17 his enim malis insidentibus, non modo beati, sed ne sani quidem esse possumus, aut igitur negemus quidquam ratione confici, cum contra nihil sine ratione recte fieri possit: aut cum philosophia ex rationum collatione constat, ab ea, si & boni, & beati volumus esse, omnia adjuvamenta, & auxilia petamus bene beateque vivendi.

M. TUL-

1. Impius hortatur me frater. Impius nesciunt quia que Pal.
2. Ut meos mala miser Mandatorum natos. Turm. lib. VII. c. 18. & Lam. ex contextura mandatorum, ut male mandare, esset malis seu maxillis committere & poeniteret, hoc est devoratum seu comminatum ire, ut Lucret. lib. 2.
Ne Sati nunc cum mala mandare adpreur. hæc illi.
Sed hoc genus loquendi in Pal. quart. & Fab. æque est, habent enim mandatorum.
3. Ha aut subtrahendi sunt ei. Reposui hoc ex ed. V. & Vat. Pal. Fab. Vat. impositus V. & Tu aut sunt subtrahendi ei. Pal. quint. ut autem subtrahendi sunt ei, vulg. loc. autem sunt subtrahendi, in qua.
4. D si potius animi partes rursus in suum locum cogere. Pal. quinte ingo-
5. Qui iracundiam utilem dicunt? (Potest utilis esse infans?) aut natura-
6. Optoniam & vero proximam lect onem Vici. recipimus. Fabr. cod. potest utilis esse infans? aut naturalis quidquam est, & secundum naturam, quod per repugnant erat. Pal. quart. qui iracundiam ut lem dicunt potest utilis esse infans? aut naturalis hanc quæquam est? & ira Vat. unde quidam malit potest utilis esse infans? ac natu alie? aut quicquam esse secundum naturam quod sit repug. Pal. quint. potest utilis esse infans? an naturalis an potest quicquam esse secundum naturam, quod sit repug. vulg. potest utilis esse infans? aut naturalis esse unde Man. conjectura irrepit sequiores editiones: ac naturalis est.
6. Aut finem haberet prius, quam esse ulla ulciscendi lib. d. Potior apud me omnium codicum consensus est, quam magnificæ editiones

Limb. clamantis omnino legendum prius quam esse ultra, ulciscendi libi-
de addit opulenti loc. hoc qui non videtur, si nihil videtur favore ut esse est.
Ponitur, inquam, & apud me quinquæ Pal. Vat. V. & ed. Gryph. lib. sic exhibentium autoritas.
7. Quod fecisset per iram.) Fab. Pal. sec. tert. quod fecisset per iram.
8. Non temere assentiens.) Quinquæ Pal. cum Vat. assentiens.
9. Metus quoque est diffidentia.) Pal. tert. quart. lib. optimi. diffidentia.
10. Aut tale aliquid, si sunt constituti quasi. Ita est in Pal. sec. tert. quart. Vat. in si quod pro, et: unde Lamb. tamen: si sunt ita constituti ut sit si sunt quomodo constituti.
11. Sani quidem esse possumus.) Pal. sec. tert. quart. Van. sanabile est tamen.
12. Cum illa sibi ligna sed. & c. Omnes libri tam Lamb. quam Pal. Vat. Gryph. & ed. Vici. quos apprehendere quam rogatis vulgi in interpolari-
13. Ita enim malis insidentibus.) quidam tamen ex conject. cum illa sibi ingentia.
14. Ergo ut optima quisque valeat, ne affectus potest videri, ut natura ad al. Ita est in quinquæ Pal. Pr. Vat. vulg. potest videri, ut aut nat.
15. Invenit autem ut in corpore agris depellitur.) quam perturbatio.) Vat. Vici. edidit, sic repeti in Pal. Pr. tert. quart. Vat. alius: agris depellitur sit in animi quoque perturbatione.
15. Scire autem vos oportet, cognitum, quoad possunt ab homine.) Sic plerique libri Pal. sec. tert. quart. Vat. alius nos. & plerique.
16. Adjuvamus sedationem agritudinis.) Fab. sanationem.
17. His enim malis insidentibus.) Pal. optimi cod. insidentibus.
t. 376